

Erdély

ALAPÍTVÁ 1892-BEN

Új sorozat, 51. szám

2013/2.

Megjelenik havonta

Az Erdélyi Kárpát Egyesület
– Kolozsvár 1891 Értésítője

Szerkesztők:

Tóthpál Tamás

(tothpaltamas@gmail.com)

Pál Gyöngyi

TURISTASÁGI, FÜRDŐÜGYI és NÉPRAJZI FOLYÓIRAT.**EKE-síverseny 10–1**

■ Sikeresen zajlott le február 9-én a 14 év alatti gyerekeknek szervezett kilencedik EKE-síverseny a régi kisbányai sípályán, az EKE országos rendezvényként (pontosabban Veres Ágnes országos titkár mindenre kiterjedő alapos szervezésében). Az első rendezvények résztvevői már ki is nőttek a verseny életkor-kategóriáiból, de gazdag az utánpótlás. Mind több és fiatalabb résztvevő tolja folytonosan „lejjebb” a mércét: a mintegy 100 versenyző közt, a 3-4 éves fiúknál 8-an álltak rajthoz, a legfiatalabb pálmáját a 2 éves 8 hónapos Kardos Csenge vitte el ezúttal. Az eredményekről és további részleteket a *Szabadság* február 13-i számában olvashattunk. Talán nem túlzunk, ha azt állítjuk, hogy dicsőséges hagyományaira építve egyesületünk nemcsak tanúja, hanem részese is egy leendő síző-természetjáró generáció létrejöttének. Viszontlátásra a 2014-es immár jubileumi rendezvényen! (f. t.)

Százán csúsztak a versenyben

A legfiatalabb versenyző nem volt 3 éves

Séta a Hója-gerincen a Törökvágástól az UFO tisztásig

PÁL GYÖNGYI

A február az utolsó téli hónap, mégis az elmúlt években sokszor még március közepéig is tartott a havas, zord idő. Addig is kirándulunk, a napok és a túrák rövidebbek, az utak csúszósak, az idő hűvös, ködös, nedves – 10-15 km-es túra ilyenkor szép teljesítmény. A februári EKE-programban, mint általában télen, könnyebb túrák szerepeltek, mint a Slamovics-ház, Cérna-forrás, Bácsi-torok, Györgyfalvi-erdő, de aki messzebb vágyik, ott volt a Havasrekettyei-vízesés, a Meszes-gerinc vagy a kisbányai gyereksíverseny, amit Veres Ági hagyományosan minden évben megszervez.

Az erdélyi gyökerű néphagyomány szerint február másodikán, gyertyaszentelő napján, a medve kijön a barlangjából és ha napos időt talál, akkor árnyékától megijedve visszabújik a barlangba. Ez azt jelenti, hogy még hosszú lesz a tél, még 40 napig tart a hideg. Ha kijön, és a rossz idő miatt nem látja az árnyékát, és kint marad, akkor lassan vége a télnek, s jön a tavasz. A hiedelem szála Jókai Mórhoz, *Az új földesúr* című regényéhez is vezethetnek. Sokak szerint a nagy mesemondó fantáziájában született meg az időjós medve máig élő alakja, hiszen szerinte „... a medvének mindig igaza van”.

Ebben az évben a szokottnál enyhébb a tél. Február másodikán enyhe, de borús idő volt, esett és havazott egyes helyeken. Az árnyékát biztos nem láthatta a medve, ami azt jelentené, hogy hamar kitavasodik. De az előrejelzések szerint még március elején hidegre számíthatunk.

Vasárnapra, február 3-ra a rossz előrejelzések miatt rövidebb túrát terveztünk a Hója-ba. A Hója hegyszerén is, erdő is, kiterjedése megközelítőleg 295 hektár, legmagasabb pontja 506 méter. Déli oldala meredekebb, míg az északi, a Nádas felé lankásabb. Keleten a Törökvágás határolja, nyugaton a Csigadomb követi, amely szintén a Szamos-Nádas vízválasztó része. Északkeleti részén található a Bácsi-torok. Neve először 1564-ben bukkant fel, Tulogdy János szerint szláv eredetű, „bekerített löveglőt” jelent.

Délelőtt 10 órakor a Törökvágás tetején a falumúzeumtól tízen indultunk el, a felső úton. Valamikor a gerincen végig lehetett sétálni, szép kilátás nyílt a Donát negyedre, a kanyar-

Tízen indultunk a falumúzeumtól

gós Kis-Szamosra, a városra, a környező dombokra, hegyekre. Most bekerített telkek vannak és egy-egy ház. Egyik kertben a bokrok között a Donát-szobor fejét pillantottuk meg. A Hója oldalának egy kimagasló pontjára a 18. század végén állították fel a szőlősgazdák védőszentjének, Szent Donátnak a szobrát. A szoborhoz egy XIX. század végi monda is kapcsolódik, ez a Törökvágás mondája is, több változata ismeretes. „A szőlők tetejében, odafenn a Hója-erdő alatt, áll egy időviselt kömber. Réges-régen pásztorember volt ez a Donát, ott legeltette juhait az erdő szélén. Egy éjszaka a holdvilágnál észreveszi, hogy a törökök vágják át a hegyet, hogy a Szamost a Nádas terére vezessék, s ne legyen a városnak ivóvize. Lélekszakadva fut be a városba. Bezörget a Monostor-kapun, s rohan egyenest a városházára. Csak annyi ideje volt, hogy elmondhatta a dolgát. Holtan összerogyott. De a katonaságot hamar összetrombitálták, s elkergették az ellenséget. Azután pedig háládatosságból kifaragtatták a Donát képét, s feltették a hegytetőre, az erdő aljába. Még a kömber is minden éjszaka leszáll, s körülnéz, hogy nincs-e valami baj a kedves városban? Azután korszóját a Szamosból megmeríti, s úgy tér vissza. Az átvágott hegyet pedig ma is Törökvágásnak hívják.” (Asztalos Lajos cikke nyomán). A szobrot 1970-ben ledöntötték, később helyreállították, az 1990-es években a telek tulajdonosa bekerítette.

A Hója régebb a kolozsváriak kedvenc kirándulóhelye volt, nagy majálisokat rendeztek, amelyeken több száz ember vett részt, az utóbbi években kevesen látogatják, pedig könnyű séta, és a levegő is tisztább mint az autóktól túlszűfolt városban.

Nemsokára elértük a gerinc legmagasabb pontját, a Kánya-

főt, az út jeges, csúszós volt a vizes hótól, helyenként sáros. A tetőn régi messzelátó torony, a lépcsők letörtek, felmenni rá nem lehet, veszélyes is lenne, de az alatta levő dombtetőről gyönyörködhetünk a város és a környező hegyek panorámájában. Kár hogy az idő borús, szebb volna a látvány, ha sütne a nap. Rontja a szép kilátást az ott éktelenkedő csúnya fekete kerítés épp a kilátó alatt. Szerencsére átlátunk felette, ha az ösvényről felkapaszkodunk a dombra, amelyen a kilátó áll. Tovább haladtunk a gerincúton, a Hajtás-völgy felett, elhagytuk a Róka-dombot, melynek csak a neve maradt meg, a rókalyukak már rég eltűntek. Tovább megyünk az erdőben, a Szent Pál-tető felé, elérünk az UFO-tisztásnak is nevezett Kerek-pojánára. A Hója-erdő nevezetes az állítólagos paranormális jelenségekről is. 1968-ban egy kolozsvári amatőr fényképész egy UFO-t örökített meg, amely a szakemberek véleménye szerint hitelesnek tűnik.

A kerek tisztáson ebédszünnetet tartottunk, néhány száraz gallyból tüzet is raktunk, szalonnát sütöttünk és melegedtünk a parázs mellett. Nem találkoztunk sem ufókkal, sem „kicsi zöld emberkével”, sem más paranormális jelenségekkel, de lehet, hogy csak nem szeretik a kirándulókat, vagy a februári időjárást. Közben az idő még borúsabbra vált, sötét felhők gyülekeztek. Úgy látszott, hogy eljön a megjósolt eső és havazás. Hóval eloltottuk a tüzet, majd elindultunk hazafelé, a Hajtás-völgy felé beereszkedtünk a Donát útra. Az eső és a havazás ezen a délután szerencsére elmaradt. Február, hol a nyár? Még messze van, de a tavasz már közeleg. Az elmúlt héten a Bükkben, az ördögfák tisztásán, a hó alatt, a fák tövében már előbújt a hóvirág.

125 éve született Tavaszy Sándor teológus, a „hivatásos” természetjáró

Restitutio

■ Ebben a rovatban írásokat szolgáltatunk visz-sza az olvasókhoz. Általában olyan írásokat, melyek az egykori Erdélyi Kárpát-Egyesület (EKE) hajdani hírlapíróinak vagy a turistatár-sadalom más nagyjainak tollából születtek. De olyan hangulatos, fiatalok-idősek által ma is szívesen olvasott, egyesületünkhöz kapcsoló-dó írásokat is, amelyek az EKE egykori lapja, az *Erdély* hasábjaira kíváncsoztak volna.

■ Dr. Tavaszy Sándor (Póka/Marossárpatak, 1888. február 25. – Kolozsvár, 1951. december 8.) er-délyi teológus és filozófus tudományos, közéleti munkássága mellett majdhogynem „hivatásos” ter-mészetjárónak számított, tagja az Erdélyi Kárpát-Egyesületnek, 1937–45 között elnöke. Ha egyéb te-endői nem szólították el, családja, barátai, munka-társai, tanítványai társaságában járta a Kolozsvár környéki dombokat, hegyeket, erdőket, s valami csodálatos összefüggést tudott létrehozni teológia, filozófia, nemzetpolitika és az erdélyi tájak sajátos esztétikuma, kifejezőereje között. Gondolatait az 1938-ban megjelentetett *Erdélyi tetők*ben összeg-zi, olykor talán még szebben, még személyesebben 1932–44-es naplójegyzeteiben. A természetjárás e tájon túlmutató összefüggéseit így írja le 1942-ben: „Hogy a természetjárás a nemzetnevelés szolgálá-tában elérje célját, s hogy igazán honismeretté vál-jék, ennek [...] követelménye, hogy a természet-nek gyönyörködő megfigyelői tudjunk lenni. [...] olyan ismeretekkel felszerelten indulunk útnak, mely a vidék flórájának és faunájának, a helytör-ténét és a nép további ismeretéhez nyújtanak kap-csolódó-pontot. Éppen ezért nem győzőm hangsú-lyozni, hogy minden [...] kirándulást éppen a hon-ismeret szempontjából elő kell készíteni. Egy-egy ilyen alkalomra fel kell kérni egy-egy tudós szak-embert, aki lelkiületénél fogva erre alkalmas, hogy ott a helyszínen, a természet által felkínált szem-léltető anyag felhasználásával, ismeretkincsünket bővítse és elmélyítse. [...] A természetjárónak az a nagy kiváltsága, hogy a természet-közelség és a nép-közelség folytán a hazaszeretete minden ízé-ben valós és gyökeres, megbízható és igaz lesz, és sosem illan el az ünnepi hangulatokkal, s nem vá-lik jelszavassá és üressé.” Így már nem tűnik fur-csának vagy komikusnak, ha a neves teológia- és fi-lozófiaprofesszort, az egyházat képviselő püspök-helyettes-főjegyzőt, a tudomány méltóságát és sú-lyát megjeleníteni hivatott EME-elnököt gyakran háromnegyedes bő nadrágban, túrabakancsban, katonai hátizsákkal, kirándulóbottal idézik fel élet-rajzírói, amint nyugodt, derűs tekintettel a Csiga-dombról tekint körbe a Szamosra, a Leányvárra, a Gorbó-völgyre és a Gyalui-havasok hosszan elnyú-ló vonulatára. Az *Erdély* új sorozatának 14. számá-ban (*Szabadság*, 2009. december 22) közöltünk először válogatást Tavaszy Sándor kiadatlan napló-bejegyzéseiből, útijegyzeteiből. Jelen válogatás az akkor közreadottak folytatása, de egyszersmind így állítunk emléket Tavaszy Sándornak születése 125. évfordulóján.

1936. október 16-17.

[Tordai-hasadéki gyalogtúra] Mindenütt az élen akartunk menni, de az útközben talált fahordók azt tanácsolták, hogy szálljunk a völgybe. Így ju-tottunk a régi útra: Mikes–Indal–Magyarpeterden át a szoroshoz. Hiába indultunk el korán, mégis az Indalon inneni erdőben elfogyasztott ebéd mi-att úgy megkéstünk, hogy egy része félhomály-ban, más része, így az én társaságom is, egész sötétben érkezett be a szorosba. Meglehetősen fárad-tak voltunk, de lassacskán összeszedtük magun-kat, s vacsora után vidám énekszóba fogtunk. Mi-előtt álomra hajtottuk volna a fejünket, megtartot-tuk a pénteki bibliáról. Reggel 7 órakor keltünk. Lementem a Hesdád-patakhoz, ott derékig meg-mosakodtam. Reggeliztünk. A társaság felment a Kőveshérc felőli oldalra. Mi meg ketten, Imre La-jossal a ház körül élveztük az őszi táj szépségeit. Amint lejött a társaság, a lányok, Kiss Feri vezeté-se alatt paprikást készítettek a magunkkal hozott húsból, puliszkát főztek, tehát jól megebédeltünk. Körülbelül ½ 2 órakor indultunk haza, nem a fal-vakon át, hanem toronyirányban, mindenütt a ge-rincen, erdőben. Megállás nélkül jöttünk 9 óráig, a bükki menedékházig, ahol megpihentünk, ittunk pompás tejet, s félórai időzés után tovább gyalogol-tunk ½ 11 óráig. Itthon jó töltött paprikával vártak.

1936. november 8.

[Kirándulás a Tordai-hasadéknál] A Tordai-hasadék beletartozik abba a mészkő-vonulatba, amely az Érchegységtől Vulkán–Székelykő–Kőköz–Túrig terjed. A Föld középkorában hasadás támadt ebben a mészkővonulatban, amelyen át láva ömlött ki. Ez a mészkőreteg alatt levő porfir-tartalom ma is látható. A jura korban tenger borította ezt a helyet, s ekkor rakódott le az a mészkő, amely ma a hasadékot is alkotja. A kréta korban ismét tenger borította, ebből a korból ered az a pala-réteg, amely a peterdi olda-lon látható. Az újkori tenger emlékét őrzi a túri hasa-dék lajtamészkőve. Ebben találhatók a fűrő-állatkák, amelyek befűrták magukat a tengerparti sziklákba, hogy védekezni tudjanak a tenger hullámmzése ellen. A hasadék növényei: Aconitum fissurae (csak itt ta-lálható) [sisakvirág]; Ferula Sadleriana (még csak a magyarországi Pilisben és a Bükkben található) [ma-gyarföldi husáng]; Allium obliquum (hagymaféle, még csak Szibériában fordul elő) [turkesztani hagy-ma]. A barlangok közül nevezetes a Porlik-barlang, amelyben a Mitra-kultusz emlékei is találhatók. A Nagy-Királyerdő oldalán a legszebb rész: a Patkó-kő, amely Szent László lovának az emlékét őrzi.

1936. október 25.

[Bükk – Szent János-kút]. Kiss Ferivel naponként aggodalmaskodunk, hogy mikor kapunk jó időt és al-kalmat, hogy még gyönyörködjünk az őszi természet-ben, hiszen fogyunk ki az időből?! Én külön is aggo-dalmaskodhatom, hogy fogok ki az időből...! [...] Mindenki elszánja magát, hogy vasárnap egész na-pot a szabadban töltjük. Gyönyörű napra ébredünk s hátizsákunkat a vállunkra vesszük, s indulunk. [...] Menet találkoztunk az EKE tekintélyes számú társa-ságával. Amint megtudták, hogy mi istentiszteletet akarunk, arra kértek, hogy engedjem meg, hogy azon ők is részt vehessenek. A bükki menedékház üveges verandáján tartottam meg, olvastam és magyaráztam az Ap. Csel. 17:22-28. verseit. (Ezen a helyen talán még sohasem hangzott zsoltár-ének.) Elváltunk, ők mentek a Mikes-tetőre, mi pedig a Szent János kút-hoz. Amint az erdőn át mentünk, különösen szépek voltak azok a nagy, szélmentes tisztások, amelyek az út mentén fekszenek. A kútnál pompásan megebé-deltünk, majd beszélgettünk, olvastam fel szép őszi verseket az Áprily kötetéből, majd játék közvetke-zett, énekszó mellett. Útközben szép, színes lomb-o-kat szedtünk és emlékül magunkkal hoztuk.

1939. június 29–július 1., Marosvécs

[Kós Károllyal Vécsen, a helikoni írói találko-zón]. Itt vagyok ismét az ősi várban, a „sárga szo-bában” lakom most is. Hallgatom a Maros zúgását, elnézem a kék hegyeket. Ez a vár már sokszázados, de még nem volt, mikor már a Maros úgy zúgott, amikor a görgényi hegyek, az Istenszéke, a Kele-men-havas már így és ilyen kéken néztek le a Ma-ros völgyére. Milyen kicsi az emberi történet a Föld történetéhez képest, pedig milyen kicsi a Föld tör-ténete az örökkévalósághoz képest. Banális gondo-latok, de mégis mindig meghatnak, valahányszor a természet és a hely szemlélete felébreszti bennem.

Közli: Tonk Márton

Márciusi rendezvények

■ **Február 23. (szombat):** Cérna-forrás – farsangbúcsúztatás és borforralás (6 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomá-son. Túravezető: Szatmári Béla ♦ Bácsi-torok (10 km). Találko-zás 10 órakor a Széchenyi téri 31-es buszmegállóban. Túraveze-tő: Márton Erzsébet.

■ **Február 24. (vasárnap):** Őzek-völgye (15 km). Találkozás 8.45 órakor a Széchenyi téri 40-es buszmegállóban. Túravezető: Feischmidt János ♦ Kajántói-fenyves (15 km). Találkozás 8.50 óra-kor a Széchenyi téri 39-es buszmegállóban ♦ Túravezető: Vlád Pál ♦ Séta a Bükkben (8 km). Találkozás 10 órakor a monostori végál-lomáson. Túravezető: Bagaméri Tibor.

■ **Február 27. (szerda):** Gyalogolni jó! (12 km). Találkozás 10 óra-kor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta ♦ Vá-lasztmányi gyűlés 17 órától a székházban.

■ **Február 28. (csütörtök):** Tavaszy Sándor-emlékműsor (vetítés-sel) 18 órakor a Sapientia Óváry termében. (A rendezvény részle-tes programja később, a *Szabadság*ban.)

■ **Március 2. (szombat):** Monostori-fenyves–Erzsébet-forrás–Cér-na-forrás (13 km, 540 m szintkülönbség). Találkozás 9 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Kiss János ♦ Bácsi-torok (10 km). Találkozás 10 órakor a Széchenyi téri 31-es buszmegállóban. Túravezető: Márton Erzsébet.

■ **Március 3. (vasárnap):** Szalonnasütés Kispetriben (12 km). Ta-lálkozás a nagyvállomás előtt 7.30 órakor. Túravezető: Vlád Pál ♦ Személygépkocsis ifjúsági túra a Szolcsvai-búvópatakhoz (12 km). Találkozás 8 órakor a Flip előtt. Érdeklődni telefonon. Túravezető: László Györgyi és Szima Márton ♦ Séta a Bükkben (8 km). Talál-kozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Bagaméri Tibor.

■ **Március 6. (szerda):** Gyalogolni jó! (12 km). Találkozás 10 óra-kor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta ♦ Közgyűlés 18 órától az Apáczai-líceumban.

■ **Március 9. (szombat):** Gorbó-völgyi források (20 km, 315 m szintkülönbség), Találkozás 9 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Kiss János ♦ A szászfenesi Leányvár (12 km). Talál-kozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Szabó Ist-ván (Tubi).

■ **Március 10. (vasárnap):** A Budunusi (Szamosfalvi) erdő (15 km). Találkozás 9 órakor a 4-es troli végállomásán. Túravezető: Márton Erzsébet.

■ **Március 13. (szerda):** Gyalogolni jó! (12 km). Találkozás 10 óra-kor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta ♦ Tú-ravezetők tanácskozása 17 órától a székházban.

■ **Március 16. (szombat):** Magyarlóna–Gyalui-erdő–Gyalu–Hója-gerinc (25 km, 400 m szintkülönbség). Érdeklődni telefonon. Tú-ravezető: Kiss János ♦ Bácsi-torok (10 km). Találkozás 10 órakor a Széchenyi téri 31-es buszmegállóban. Túravezető: Márton Erzsébet.

■ **Március 17. (vasárnap):** Fotótúra a felsővidrai Csigadombhoz és jeges-vízeséshez. Érdeklődni telefonon. Túravezető: Vas Géza.

■ **Március 20. (szerda):** Gyalogolni jó! (12 km). Találkozás 10 óra-kor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta.

■ **Március 22–24. (péntek–vasárnap):** Vári László-emléktúra a Vi-gyázóra. Megbeszélés a közgyűlésen. Túravezető: Szilágyi András.

■ **Március 23. (szombat):** Sebesvár (8 km). Találkozás a nagyál-lomásnál 7.30 órakor. Túravezető: Feischmidt János ♦ Györgyfal-vi-erdő–Mikesi-tó–Monostori negyed (30 km, 720 m szintkülönb-ség). Találkozás 9 órakor a 32-es Alverna végállomásán. Túraveze-tő: Kiss János ♦ Bácsi-torok (10 km). Találkozás 10 órakor a Szé-chenyi téri 31-es buszmegállóban. Túravezető: Márton Erzsébet ♦ Városnéző túra. Találkozás a Mátyás-szobor előtt 10 órakor. Túra-vezető: Szócs Miklós.

■ **Március 24. (vasárnap):** Hóvirágkeresés; Révi-szoros–tízfalusi Pokol-barlang (P. Bătrânlui)–Vársonkolyos (20km). Ifjúsági túra kiskocsikkal. Találkozás 7 órakor a Flip előtt. Érdeklődni telefo-non. Túravezetők: László Györgyi és Vlád Pál.

■ **Március 27. (szerda):** Gyalogolni jó! (12 km). Találkozás 10 óra-kor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta ♦ Vá-lasztmányi gyűlés 17 órától a székházban.

■ **Március 30. (szombat):** Húsz bükki forrás körtúrája (25 km, 900 m szintkülönbség). Találkozás 9 órakor a monostori végál-lomáson. Túravezető: Kiss János ♦ Bácsi-torok (10 km). Találko-zás 10 órakor a Széchenyi téri 31-es buszmegállóban. Túraveze-tő: Feischmidt János.

■ **Április 3. (szerda):** Gyalogolni jó! (12 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta ♦ Köz-gyűlés 18 órától az Apáczai-líceumban.

■ **Április 6. (szombat):** Bácsi-torok (10 km). Találkozás 10 órakor a Széchenyi téri 31-es buszmegállóban. Túravezető: Feischmidt Já-nos.

■ **Április 7. (vasárnap):** Személygépkocsis fotótúra a Berettyó-vízeséshez. Érdeklődni telefonon. Túravezető: Vas Géza ♦ Sze-mélygépkocsis ifjúsági túra; Berettyó-forrás–pisztrángos–Valkó-vára. Érdeklődni telefonon. Túravezető: László Györgyi és Vlád Pál.

■ **Szolgálatos napok a székházban:** hétfőn, csütörtökön 17–18 óra, kedden 11–13 óra között. ♦ **EKE fotóklub:** minden kedden 17 órától a székházban. ♦ **Könyvtár:** minden csütörtökön 17–18 óra között a székházban.

■ **Rendezvényeinkre minden érdeklődőt szeretettel várunk!**

Túravezetők, szervezők elérhetőségei

Bagaméri Tibor 0742-776930, **Feischmidt János** 0722-542360, **Kiss János** 0364-807-639; **László Györgyi** 0727-192841; **Márton Erzsébet** 0742-037179; **Szabó István** 0748-140551; **Székely Lavotta** 0748-036290; **Szilágyi András** 0742-625130; **Szócs Miklós** 0740-061741; **Vas Géza** 0742-659570; **Vlád Pál** 0264-435-866.